

Maa- ja metsätalousministeriö
Kirjaamo

kirjaamo@mmm.fi

Lähettäjän viite: Maa- ja metsätalousministeriön lausuntopyyntö 3.4.2017, MMM023:00/2011

Lausunto valtioneuvoston asetuksesta kalastuksesta Tenojoen sivuvesistöissä

Maa- ja metsätalousministeriö on pyytänyt lausuntoa luonnoksesta valtioneuvoston asetukseksi kalastuksesta Tenojoen vesistön sivuvesistöissä. Pyydettyä lausuntoaan Luonnonvarakeskus esittää seuraavan:

Yleistä

Uuden Suomen ja Norjan välisen Tenojoen kalastussopimuksen perusteella Tenojoen pääuoman lohenkalastuksen kalastuskuolevuutta pyritään leikkaamaan noin 30 % nykytasosta erilaisten pyyntirajoitusten kautta. Tämän kalastuksen säätelyn vaikutukset tulevat näkymään myös Tenojoen sivuvesistöissä, niihin pyrkivän lohimäärän kasvuna suhteessa nykytilaan. Tenojoen lohikantojen seuranta- ja tutkimustietojen perusteella Tenojoen Suomen puoleiset sivuvesistöt ovat viime vuosina pääsääntöisesti täyttäneet niille asetetut kutukantatavoitteet, joten merkittävimpiin sivuvesistöihin (Pulmankijärvi, Vetsijoki ja Utsjoki) ei siten kohdistu väliittömiä kalastuskuolevuuden ja kalastuksen vähentämistarpeita. Lohikantojen tilan näkökulmasta tarkasteltuna kalastus näissä merkittävimmissä sivuvesistöissä voisi siten jatkua kutakuinkin nykytasolla.

Pienten sivujokien lohikannat (mm. Nilijoki ja Akujoki) puolestaan vaihtelevat suuresti vuosien välillä, osin sattumankin vaikutuksesta. Akujoen seurannan ja arvioinnin perusteella joen kutukantatavoitteet eivät täyty säännöllisesti. Näiden jokien osalta perusteltu vaihtoehto olisi niiden rauhoittaminen kalastukselta, tai vain tarkasti rajatun ja vähäisen kalastuksen salliminen.

Pykäläkohtaisia huomioita

Pykälä 1, soveltamisalue

Asetuksen soveltamisalueeksi esitetään Utsjoen sivujoen Carsejohkan osalta ko. jokea Linkinjokisuuhun asti. Tällä vuosituhanella tehtyjen ja useasti toistettujen (2004, 2009 ja 2014) sähkökalastusten perusteella lohi lisääntyy ja säännöllistä poikastuotantoa esiintyy Carsejohkassa kuitenkin vähintään 10 km ylävirtaan Linkinjokisuusta. Asetuksen soveltamisaluetta pitäisi tämän takia jatkaa, esim. seuraaviin koordinaatteihin (ETRS-TM35FIN) asti: 481675 7729257 (tässä kohdassa Carsejohkaan yhtyy pieni sivupuro etelästä).

Pykälä 3, Kalastuskieltoalueet

Asetuksessa esitettyjen kalastuskieltoalueiden osalta kieltoalueet 1-3 ovat perusteltuja ja vastaavat käytännössä nykytilaa (ks. alla Pykälä 11). Pulmankijoen vesistön osalta aktiivinen lohenkalastus tulee jatkumaan verkkokalastuksena Pulmankijärvestä. Kieltoalueiden 4-5 (Carsejohka ja Kevojoki) osalta yksiselitteisiä lohikantojen tilaan liittyviä perusteita jokien rauhoittamiselle ei ole. Vastaavasti tuoreimpien seurantatietojen perusteella Utsjoen vesistö täyttää pääosin sille asetetut kutukantatavoitteet. Carsejohkan osalta olisi kuitenkin syytä rauhoittaa alaputous ja sen välitön alapuoli kaikelta kalastukselta lohennousun turvaamiseksi. Kieltoalue voitaisiin rajata esim. n. 50 m putouksen niskalta alavirtaan niin, että putousalueen alapuolella oleva tasainen n. 50 metriä pitkä suvantoalue voisi kuitenkin olla sallittua kalastusalueetta.

Pykälän 3 vaihtoehdossa B esitetyt kalastuskieltoalueet 6-7 ovat ko. jokien lohikantojen seurantatietojen perusteella perusteltuja (ks. lausunnon kohta "Yleistä"). Kyseessä ovat varsin pienet ja lohikantojen tilaltaan vaihtelevat joet. Toinen vaihtoehto olisi sallia näissä joissa vain vähäinen ja tarkoin rajattu kalastus. Kohteen 8 (Karigasjoki) osalta tutkimustietoa lohikannan tilasta on varsin heikosti, eikä näiden tietojen perusteella voida tehdä johtopäätöksiä. Tällaisessa tilanteessa joen rauhoittaminen kalastukselta varovaisuusperiaatteen mukaisesti voi olla perusteltua. Toinen vaihtoehto olisi tehdä määräaikainen rauhoitus vesialueen omistajien yhteisellä päätöksellä. Lohikannan tilan salliessa rajoitettu kalastus voitaisiin tällöin avata tarvittaessa ja helpommin.

Pykälä 4, Yleinen viikkorauhoitus

Koska asetus koskee vain Suomen puoleista kalastusta, Norjan kellonaikojen esittäminen lienee turhaa.

Pykälä 7, Lohen saaliskiintiö kalastuksessa

Lohikantojen tila-arvioiden perusteella lohenkalastus voisi Tenojoen Suomen puolen suuremmissa sivujoissa jatkua kutakuinkin nykytasollaan (ks. lausunnon kohta "Yleistä"). Tähän liittyen esitetylle yhden lohien vuorokausikiintiön asettamiselle vapakalastuksessa ei ole suoranaisia biologisia perusteita olettaen, että sivujokiin kohdistuva kalastuspaine ei ole kasvamassa. Jos saaliskiintiö kuitenkin halutaan varovaisuusperiaatteen tai muiden syiden takia asettaa, se voisi olla linjassa kalastuslaissa määrätyn lohien vapaa-ajankalastuksen kiintiön (2 lohta/vrk) kanssa. Vastaavasti voisi harkita myös kalastuskausikohtaisen saaliskiintiön käyttöönottoa.

Pykälä 8, Kielletyt vapakalastusalueet

Miksi kielletyissä alueissa ei mainita verkkokalastusta? Aiemman sivuvesisäännön mukaan verkkokalastus oli kielletty sivujokien suulla: "... sivujoen kohdalla, johon lohi nousee, ei pääjoessa sivujoen puolella syväväylään saa asettaa kudottuja pyydyksiä sivujoen alapuolella 200 metriä lähemmäksi sivujoen ja pääjoen välistä rajaa."

Pykälän 8 kohdassa 4 mainitaan kielletyiksi alueiksi vain Kevojoen ja Carsejoen suualueet Kevojärvestä. Kalastuskieltoalueina kaikille pyyntitavoille tulisi lisäksi mainita myös Kaldasjoki ja Ylä-Pulmankijoki.

Pykälät 9-10, Seisovan verkon ja patokalastuksen kalastuskausi

Lohen verkkokalastusmahdollisuus voitaisiin rajata tarkennettuna vaihtoehto A:n mukaisesti vain

Utsjoen pääuomaan, Kevojokeen, Vetsijokeen ja Pulmankijärveen. Patokalastusmahdollisuus puolestaan voitaisiin rajata vain Utsjoen pääuomaan. Muiden sivujokien osalta on vaikea löytää perusteita seisovien pyydysten käytölle.

Pykälä 11, Kudottujen pyydysten käytön määrällinen rajoitus

Pulmankijärven verkkokalastus on aiemmin järjestetty siten, että Pulmankijärvellä vakituisesti asuvien ruokakuntien (viime vuosina 5-7) lohenkalastus on ollut mahdollista kahdella 45mm verkolla, jotka on saanut kytkeä yhteen siten, että niiden yhteenlaskettu pituus on ollut enemmän kuin 30 metriä. Nämä ruokakunnat ovat saaneet tutkimuslaitokselta (RKTL, Luke) tutkimusvaltakirjan, jonka mukaan kytketyt verkot on saanut asettaa koukun muotoon ja vastaavasti valtakirja on edellyttänyt tarkkaa, tutkimuslaitoksen ohjeistamaa saalisnäytteenottoa ja -kirjanpitoa. Pulmankijärven lohen verkkokalastuksessa on noudatettu kalastusaikojen, pyydysmäärien ja kalastusoikeuden suhteen silloisen Tenojoen kalastussopimuksen ja -säännön linjauksia. Nuorgamin osakaskunta on esittänyt vuosittain valtakirjakalastukseen oikeutetut ruokakunnat, jotka Luonnonvarakeskus on hyväksynyt. Järjestelmä on toiminut hyvin sekä paikallisen kotitarvekalastuksen että seurantatutkimuksen puolesta. Luonnonvarakeskus toivoo, että samankaltainen järjestely voisi jatkua myös uuden sivuvesiasetuksen mukaan.

Uudessa asetusluonnoksessa jää edellä mainitun järjestelyn jatkumisen kannalta epäselväksi seuraavat seikat:

- Voiko Pulmankijärvessä edelleen kytkeä yhteen kaksi lohiverkkoa?
- Miten määritellään Pulmankijärvessä lohen verkkokalastusoikeudelliset ("..yhtä pyydystä kyseiseen kalastukseen oikeutettua sellaisen kalastusoikeuden omaavaa kiinteistöä kohden")? Tukeudutaanko kudottujen pyydysten käyttöoikeudessa Nuorgamin osakaskunnan käyttämään pyydysyksiköintiin, riippumatta esim. kiinteistön omistajan asuinkunnasta tai Pulmankijärvellä asumisesta?
- Nuorgamin osakaskuntaan kuuluvilla tiloilla ei ole maanmittaustoimituksissa vahvistettuja erityisperusteisia verkkopyyntipaikkoja Pulmankijärveen, joten asetuksen määrittelemä "kyseiseen kalastukseen oikeutettua sellaisen kalastusoikeuden omaavaa kiinteistöä kohden" jää epäselväksi.

Pykälä 15, Muut pyydystekniset säännökset

Muistiossa todetaan, että koska sivuvesistöjen kalastusoikeuden haltijat ovat lähes poikkeuksetta samoja kuin Tenon rajajokiosuudella, pyydysteknisistä säädöksistä ei ole toistettu sivuvesistöjen kalastussäännössä. Paikallistuntemuksen ja seurantatietojen mukaan seisovaa verkkopyyntiä harjoittavat kalastusoikeuden haltijat kalastavat harvoin sekä Tenojoen pääuomassa että sivujokialueilla. Tästä syystä Luonnonvarakeskus katsoo, että esimerkiksi Tenojoen vesistön kalastussäännön 26 §:ssä käsitellyjä asiakohtia, kuten syväväylää, pyydysten ulointa osaa vastakkaiseen rantaan ja pyydysten välisiä etäisyyksiä koskevat määräykset olisi hyvä selventää myös sivuvesiasetuksessa, koska nämä säädökset ovat erityisen tärkeitä niissä sivuvesistöissä, missä "uomat ovat Tenojokea pienempiä ja määräysten vastaisesti asetettu pyydys saattaa estää vaelluskalojen kulun ylävirtaan hyvin tehokkaasti", kuten muistiossakin todetaan.

Pykälä 17, Saalisilmoitus rekisteriin

Luonnonvarakeskus katsoo, että saalisilmoitusvelvollisuuden täyttämisen rinnalla asetuksessa tulisi määrätä velvollisuus ilmoittaa vesialueiden omistajien myymä ja luovuttama lupien määrä luvanhaltijatietoineen saalis- ja kalastustilastoinnista vastaaville tahoille.

Yksikönjohtaja



Markku Järvenpää

Lausunnon vastuuvastavalmistelijat/lisätietoja: tutkimusprofessori Jaakko Erkinaro, tutkija Panu Orell, Luonnonvarakeskus, Luonnonvarat ja biotuotanto –yksikkö; tutkija Maija Länsman, Talous ja yhteiskunta –yksikkö.